

dr Bartłomiej Szyprowski

ORCID: 0000-0003-4077-8709

bszyprowski@o2.pl

prokurator Prokuratury Okręgowej Warszawa-Praga w Warszawie

Prawo lekarza do preferencyjnej stawki ubezpieczenia społecznego – glosa do uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2024 r., III UZP 9/23

Słowa kluczowe: lekarz stażysta; ZUS; staż lekarski; preferencyjna składka ubezpieczeniowa; art. 18a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych; art. 18 ustawy – Prawo przedsiębiorców

Autor przedstawia stanowisko aprobujące tezy wskazane w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2024 r. (III UZP 9/23), według których lekarz podejmujący działalność gospodarczą, gdy wykonuje ją na rzecz byłego pracodawcy, u którego był zatrudniony na podstawie umowy o pracę jako lekarz stażysta, nie może być wyłączony od stosowania preferencyjnych zasad ubezpieczenia ZUS. Prezentując stan faktyczny oraz tezę i uzasadnienie ww. uchwały, autor przedstawia również dodatkową argumentację przemawiającą za przyjęciem stanowiska wyrażonego przez Sąd Najwyższy.

Teza głosowanej uchwały brzmi:

„Przepisy art. 18a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 497) oraz art. 18 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 236) mają zastosowanie także w przypadku lekarza podejmującego działalność gospodarczą, gdy wykonuje ją na rzecz byłego pracodawcy, u którego był zatrudniony na podstawie umowy o pracę jako lekarz stażysta, zawartej na czas określony w celu przygotowania zawodowego, obejmującego realizację programu stażu podyplomowego – art. 15a ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1516 ze zm.)”¹.

Głosowana uchwała dotyczy bardzo ważkiego problemu możliwości skorzystania przez początkującego lekarza z preferencyjnych zasad podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu

społecznemu, tzw. ulgi na start, w powiązaniu z prowadzeniem działalności na rzecz podmiotu leczniczego, w którym wcześniej odbywał staż podyplomowy. Wydaje się przy tym, że le-

¹ Teza uchwały SN z dnia 9 kwietnia 2024 r., III UZP 9/23, LEX nr 3716040; także: https://www.sn.pl/orzecznictwo/SitePages/Najnowsze_orzeczenia.aspx?ItemSID=1913-301f4741-66aa-4980-b9fa-873e90506a11&ListName=Zagadnienia_prawne.

karze byli w istocie jedyną grupą zawodową, co do której w tym zakresie występowało szereg rozbieżności w orzecznictwie sądowym. Teza wyrażona w glosowanym orzeczeniu zasługuje na aprobatę i z pewnością przyczyni się do zniwelowania rozbieżności w judykaturze.

Powyższa uchwała Sądu Najwyższego zapadła na kanwie odwołania od decyzji ZUS w zakresie interpretacji przepisów art. 18 u.p.p.² i art. 18a u.s.u.s.³ Odwołujący się lekarz wskazywał, że powinien korzystać z prawa do zwolnienia z obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym przez okres 6 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej, a następnie przez kolejne 24 miesiące korzystać z tzw. preferencyjnego wymiaru składek (art. 18 u.p.p. i art. 18a u.s.u.s.). Podniósł, że odbywał staż lekarski w jednym z podmiotów leczniczych, zaś później z tym podmiotem nawiązał umowę o współpracę, w zakresie której miał świadczyć usługi lecznicze. Miały one jednak charakter odmienny od obowiązków realizowanych w trakcie stażu lekarskiego, pomimo bowiem wykonywania podobnych czynności były one wykonywane wyłącznie pod nadzorem i po konsultacji z lekarzem specjalistą (opiekunem) i nie mógł wykonywać samodzielnie zawodu. W ocenie odwołującego się zakres czynności wykonywanych przez niego jako pracownika w czasie stażu nie jest i nie może być tożsamy z zakresem czynności wykonywanych przez niego w ramach zawartej umowy o współpracę, bowiem jako lekarz jest uprawniony do samodzielnego podejmowania decyzji w kwestii sposobu i przebiegu leczenia pacjentów.

Decyzją ZUS uznano, że ubezpieczony nie może skorzystać z instytucji wskazanych w art. 18 ust. 1 u.p.p. i art. 18a u.s.u.s. W wyniku odwołania od tej decyzji wyrokiem Sądu Okręgowego w G. dokonano zmiany zaskarżonej decyzji ZUS, uznając, że stanowisko odwołującego się było prawidłowe i w jego

przypadku należy zastosować przepisy wskazanych wyżej ustaw. W ocenie Sądu Okręgowego problem dotyczył odmiennej interpretacji tych przepisów, które w praktyce budzą wiele wątpliwości, o czym świadczą również zmiany w poglądach orzecznictwa. Początkowo dominował pogląd, iż świadczenie usług zdrowotnych przez lekarza prowadzącego działalność gospodarczą w formie indywidualnej praktyki lekarskiej na rzecz podmiotu, w którym był zatrudniony jako stażysta, wyłącza możliwość ustalenia wysokości składki na zasadach określonych w art. 18a u.s.u.s. wówczas, gdy usługi te odpowiadają czynnościom wykonywanym w ramach istniejącego stosunku pracy⁴. Jednak późniejsze orzecznictwo wskazywało, że wprowadzenie art. 18a u.s.u.s. miało dwa cele: „pozytywny” – polegający na zmniejszeniu obciążeń ubezpieczenia społecznego osób rozpoczynających działalność gospodarczą i przeznaczaniu zaoszczędzonych środków na rozwój tej formy zarobkowania; „negatywny” – zapobieżenie niewłaściwemu wykorzystywaniu tej ulgi w przypadku przekształcenia stosunku pracy w umowy cywilnoprawne i zmuszania pracowników do tzw. samozatrudnienia⁵. Sąd Okręgowy w G., przyjmując koncepcję z uchwały Sądu Najwyższego o sygn. II UK 184/12, uznał, że umowa o pracę (staż) nie jest tożsama z umową o współpracę z lekarzem i ma charakter odmienny niż w art. 22 § 1 k.p. (finansowana przez właściwego ministra, a nie pracodawcę; cel umowy o staż jest odmienny od celu z art. 22 § 1 k.p.; czynności wykonywane w ramach stażu lekarskiego nie są tożsame z czynnościami wchodzącymi w zakres działalności gospodarczej w rozumieniu art. 18a ust. 2 w zw. z art. 8 ust. 6 pkt 1 u.s.u.s.).

W wyniku apelacji ZUS Sąd Apelacyjny w K. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie ubezpieczonego, przyjmując, że skoro czynności wykonywane w ramach stażu

² Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz.U. 2023, poz. 221), dalej: u.p.p.

³ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1230), dalej: u.s.u.s.

⁴ Wyrok SN z dnia 23 marca 2010 r., I UK 323/09, LEX nr 585735.

⁵ Uchwała SN z dnia 12 lutego 2013 r., II UK 184/12, LEX nr 1400092.

wchodziły w zakres czynności świadczonych w ramach działalności gospodarczej, to nie jest możliwe zastosowanie art. 18 ust. 1 u.p.p. i art. 18a ust. 1 u.s.u.s. Nie jest istotne, że lekarz prowadzący prywatną praktykę jest samodzielny w wykonywaniu czynności, zaś stażysta działa pod nadzorem innego lekarza. Sąd podzielił przy tym stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku o sygn. I UK 323/09.

Od powyższego wyroku odwołujący się wniósł skargę kasacyjną. Przy jej rozpoznaniu Sąd Najwyższy uznał, że wyłoniło się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, wymagające rozstrzygnięcia przez powiększony skład Sądu Najwyższego, i postanowieniem z dnia 14 listopada 2023 r. przekazał je do rozstrzygnięcia. Sąd Najwyższy stwierdził, że kwestią budzącą kontrowersje jest problem, kiedy czynności świadczone na stażu są tożsame z czynnościami lekarza wykonującego je samodzielnie w ramach działalności gospodarczej. Sąd Najwyższy zauważył również, że w tym zakresie zarysowały się rozbieżności w orzecznictwie, pomimo że literalnie przepisy art. 18a u.s.u.s. ani art. 18 ust. 1 u.p.p. nie operują stwierdzeniem „tych samych czynności” ani „takich samych czynności”.

Uchwałą składu 7 sędziów z dnia 9 kwietnia 2024 r. (III UZP 9/23) Sąd Najwyższy przyjął tezę uchwały, jaka została wskazana na początku niniejszej glosy. Analizując powyższe zagadnienie, przyjął on, że podstawowym problemem prawnym była wykładnia zwrotu „czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej”, to bowiem stanowiło rozbieżność w judykaturze. Jak podniósł Sąd Najwyższy, w tym zakresie zarysowały się dwie linie orzecznicze.

W sprawie o sygn. I UK 323/09 Sąd Najwyższy uznał, że jeśli czynności lekarza stażysty i lekarza prowadzącego działalność gospodarczą są tożsame, nie uprawniają do stosowania ww. przepisów u.s.u.s. i u.p.p. Podobnie stwierdził Sąd Apelacyjny w Lublinie⁶,

że czynności lekarza (specjalisty) prowadzącego własną działalność gospodarczą – praktykę – na rzecz podmiotu uprzednio go zatrudniającego jako rezydenta (stażystę) nie mogą choćby częściowo pokrywać się z zakresem obowiązków wykonywanych w ramach stosunku pracy (stażu). Na podobnym stanowisku stanął Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku o sygn. III AUa 602/14⁷.

W ramach drugiej linii orzeczniczej w wyroku o sygn. II UK 184/12, który dotyczył radcy prawnego, Sąd Najwyższy uznał, że *ratio legis* wprowadzenia art. 18a ust. 2 u.s.u.s. było zapobieganie przekształcaniu umów o pracę w umowy cywilnoprawne i wymuszaniu tzw. samozatrudnienia. Czynności wykonywane w ramach aplikacji oraz w ramach działalności radcowskiej nie są tożsame, bowiem aplikacja jest jedynie etapem w karierze zawodowej, a więc formą stażu mającą na celu naukę zawodu. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w uchwale o sygn. II UZP 2/13⁸, odnoszącej się do adwokata i aplikacji adwokackiej. Nadto podobne stanowisko o braku tożsamości czynności pracownika przyjęto w wyroku o sygn. II USKP 45/21⁹, odnosząc się do czynności wykonywanych przez pracownika w ramach szkolenia zawodowego, pod nadzorem pracodawcy, w celu uzyskania certyfikatu zawodowego. W głosie do uchwały Sądu Najwyższego o sygn. II UZP 2/13 Justyna Świątek-Rudoman podniosła, że wyłączenie aplikantów adwokackich spod regulacji art. 18a ust. 1 u.s.u.s. może być kwalifikowane w kategoriach dyskryminujących. Na ograniczenie wynikające z art. 18a ust. 2 pkt 2 u.s.u.s. należy patrzeć z punktu widzenia wykładni celowościowej, gdyż wykładnia językowa jest w tym przypadku niewystarczająca. W przypadku usług prawniczych decydujące znaczenie powinien mieć nadzór nad czynnościami aplikanta i fakt, że pisma

⁷ Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 30 września 2014 r., III AUa 602/14, LEX nr 1953217.

⁸ Uchwała SN z dnia 10 kwietnia 2013 r., II UZP 2/13, LEX nr 1294500.

⁹ Wyrok SN z dnia 26 maja 2021 r., II USKP 45/21, LEX nr 3220043.

⁶ Wyrok SA w Lublinie z dnia 14 lipca 2021 r., III AUa 196/21, LEX nr 3207311.

sporządzane przez aplikanta są jedynie projektami, nad którymi merytoryczną kontrolę sprawować powinien patron¹⁰.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach (III AUa 1468/17)¹¹, uznano, że wykonywanie przez lekarza specjalistę prowadzącego samodzielną praktykę lekarską w ramach nowo otwartej działalności gospodarczej usług medycznych na rzecz pracodawcy, u którego pracował on na podstawie umowy o pracę jako stażysta, nie jest wykonywaniem czynności wchodzących w zakres działalności gospodarczej w rozumieniu art. 18a ust. 2 w zw. z art. 8 ust. 6 pkt 1 u.s.u.s. W motywach tego wyroku Sąd Apelacyjny powołał się na wyrok Sądu Najwyższego o sygn. I PK 232/10¹² podkreślający, że szczególny status lekarzy rezydentów wynika z państwowej polityki zatrudnienia i kształcenia lekarzy, której zasadniczym celem jest uzyskanie wysokospecjalistycznej kadry medycznej na potrzeby polskiego systemu ochrony zdrowia¹³. O szczególnym znaczeniu rezydentury wypowiadał się także Sąd Najwyższy w wyroku o sygn. I PK 5/05, w którym stwierdził, że umowa zawierana z rezydentem – aczkolwiek czasowa – jest instrumentem służącym uzyskaniu specjalizacji i czynnikiem stabilizującym jego status. Przyjęta konstrukcja (finansowanie ze środków Funduszu Pracy tej formy specjalizacji) ma prowadzić do zapewnienia specjalistów w priorytetowych specjalnościach medycznych¹⁴.

Sąd Najwyższy słusznie wskazał, że analiza ww. przepisów winna być dokonana w opar-

ciu o wykładnię systemową i celowościową, bowiem niewystarczające w tym wypadku jest oparcie się jedynie na wykładni językowej. Odejście od wykładni językowej, mimo jednoznaczności brzmienia przepisu, jest możliwe, jeśli dosłowne jego brzmienie prowadzi do niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji, a przemawiają za tym szczególnie ważne racje prawne, społeczne lub moralne¹⁵.

Problem charakteru czynności nie może być interpretowany w oderwaniu od *ratio legis* wprowadzenia art. 18a u.s.u.s., zasad dotyczących stażu lekarskiego oraz umowy, która w tym celu jest zawierana ze stażystą.

Przepis art. 18a u.s.u.s. został wprowadzony art. 1 ustawy zmieniającej u.s.u.s.¹⁶ W uzasadnieniu projektu ustawy w zakresie art. 18a ust. 1 u.s.u.s. (wówczas oznaczonego jako art. 18 ust. 8j)¹⁷ podniesiono, że takie rozwiązanie powinno zachęcić do rozpoczęcia działalności i przeznaczenia zaoszczędzonych w ten sposób kwot na zakup maszyn bądź surowców do produkcji¹⁸. Wyłączenie wskazane w art. 18 ust. 2 u.s.u.s. miało na celu wyeliminowanie sytuacji, w której mogłoby dojść do celowego rozwiązania stosunku pracy w interesie pracodawcy, który mając zabezpieczone wykonanie tego samego zakresu czynności, uwalniałby się od płacenia składki na ubezpieczenie społeczne za pracownika. Należy wskazać, iż ulga z ww. przepisu nie wiąże się ze zwiększonymi wydatkami dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ponieważ przedsiębiorcy, opłacając przez wskazany okres niższą składkę, wypracują

¹⁰ J. Świątek-Rudoman, *Prawo do preferencyjnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne adwokata rozpoczynającego działalność gospodarczą. Głosa do uchwały SN z dnia 10 kwietnia 2013, II UZP 2/13*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2013 nr 4, s. 95.

¹¹ Wyrok SA w Katowicach z dnia 8 lutego 2018 r., III AUa 1468/17, LEX nr 2463402.

¹² Wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2011 r., I PK 232/10, LEX nr 1165751.

¹³ Wyrok SA w Katowicach z dnia 8 lutego 2018 r., III AUa 1468/17, LEX nr 2463402.

¹⁴ Wyrok SN z dnia 6 czerwca 2005 r., I PK 5/05, LEX nr 196488.

¹⁵ Uchwała SN z dnia 27 kwietnia 2003 r., III CZP 8/03, LEX nr 77172.

¹⁶ Ustawa z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2005, nr 150, poz. 1248).

¹⁷ Projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie innych ustaw, Sejm IV kadencji, druk nr 3684. Dopiero na podstawie sprawozdania Komisji Polityki Społecznej i Rodziny uzyskał numerację art. 18a. Zob. Sejm IV kadencji, druk nr 4095.

¹⁸ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie innych ustaw, Sejm IV kadencji, druk nr 3684; J. Świątek-Rudoman, *Prawo do preferencyjnej...*, s. 89.

sobie niższe świadczenie emerytalno-rentowe, zaś czasowe odprowadzanie niższej składki odnosi jedynie skutek względem przyszłego świadczenia emerytalno-rentowego ubezpieczonego. Zatem przyczyną wprowadzenia tego przepisu było przeciwdziałanie wymuszonemu samozatrudnieniu w miejsce umowy o pracę¹⁹.

W przedmiocie charakteru umowy ze stażystą słusznie podniesiono, że: odbycie stażu podyplomowego i pozytywne zdanie końcowego egzaminu lekarskiego jest jednym z warunków niezbędnych do wykonywania zawodu lekarza (zgodnie z art. 5 u.z.l.²⁰); w celu odbycia stażu podyplomowego okręgowa rada lekarska przyznaje prawo wykonywania zawodu lekarza albo prawo wykonywania zawodu lekarza dentystry na czas odbywania tego stażu (art. 5 ust. 7 u.z.l.); staż podyplomowy obejmuje doskonalenie umiejętności praktycznych oraz pogłębienie wiedzy teoretycznej w dziedzinach medycyny wskazanych w ustawie (art. 15 u.z.l.); staż podyplomowy odbywany jest w oparciu o umowę o pracę zawartą na czas określony w celu przygotowania zawodowego obejmującego realizację programu stażu podyplomowego (art. 15a ust. 1 i 7 u.z.l.); odbycie stażu następuje pod nadzorem lekarza posiadającego uprawnienia wskazane w art. 15b ust. 1 u.z.l. (art. 15b ust. 2 u.z.l.); wszystkich czynności wskazanych w art. 15b ust. 3 pkt 1–12 u.z.l. lekarz stażysta może dokonać jedynie po konsultacji lub uzgodnieniu z opiekunem lub wspólnie z nim. Stąd odbycie stażu podyplomowego będącego niezbędnym warunkiem przyznania prawa do wykonywania zawodu nastąpić może wyłącznie (poza wyjątkowym przypadkiem określonym w art. 15a ust. 7 u.z.l.) w ramach umowy o pracę. Przepisy o umowie na odbycie stażu lekarskiego mają charakter szczególny: czas

jej trwania został powiązany z czasem trwania stażu (art. 15a ust. 1 u.z.l.), zawierana jest na podstawie skierowania okręgowej rady lekarskiej (art. 15d ust. 1 u.z.l.), a także nie jest wynagradzana przez pracodawcę, lecz finansowana ze środków publicznych (przez właściwego wojewodę oraz stanowi zadanie marszałka wojewódzka z zakresu administracji rządowej) (art. 15i u.z.l.)²¹. Stąd umowa ta nie ma cech umowy o pracę wskazanych w art. 22 § 1 k.p., zgodnie z którym pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca – do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem.

W zakresie czynności wykonywanych w ramach stażu przez lekarza stażystę Sąd Najwyższy stwierdził, że nie są w pełni tożsame z czynnościami wchodzącymi w zakres wykonywania zawodu lekarza w ramach działalności leczniczej, bowiem czynności, jakie lekarz stażysta może samodzielnie wykonywać, ograniczają się do diagnostyki oraz wystawiania recept, skierowań i udzielania informacji o stanie zdrowia pacjenta. Nie obejmują więc samodzielnych działań służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia, będących podstawą działalności leczniczej. Warunkiem wskazanym w art. 18a ust. 2 pkt 2 u.s.u.s. i art. 18 ust. 1 u.p.p. jest pełna tożsamość czynności, a wyjątek od zastosowaniu ulgi winien być wykładany zawężająco i w oparciu o art. 11 ust. 1 u.p.p. w zasadzie z przyjaznej interpretacji przepisów na korzyść przedsiębiorcy.

Zgadzając się ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, należy ponadto zaznaczyć, że w zakresie podporządkowania pracownika i obowiązku stosowania się do dyspozycji pracodawcy (art. 22 § 1 k.p.) występuje podporządkowanie autonomiczne, polegające na wyznaczaniu pracowni-

¹⁹ Wyrok SN z dnia 11 lutego 2021 r., I USKP 18/21, Lex nr 3152895; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 30 września 2014 r., III AUa 602/14, LEX nr 1953217; wyrok SA w Katowicach z dnia 17 maja 2013 r., III AUa 1273/12, LEX nr 1327509.

²⁰ Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1287 ze zm.), dalej: u.z.l.

²¹ Powyższą kwestię uszczegóławia § 12 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 lutego 2023 r. w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. 2023, poz. 377).

kowi przez pracodawcę zadań bez ingerowania w sposób wykonania tych zadań i pozostawieniu pracownikowi sposobu realizacji tych zadań²². Takiej cechy nie nosi umowa o pracę z lekarzem stażystą, bowiem zgodnie z art. 15b ust. 3 u.z.l. wykonania czynności lekarz stażysta może dokonać jedynie po konsultacji czy uzgodnieniu z lekarzem opiekunem lub wspólnie z lekarzem opiekunem. W tym kontekście słowa „konsultacja” i „uzgodnienie” należy interpretować jako zatwierdzenie czynności. Powyższe zwroty oraz konieczność wykonywania czynności wspólnie z lekarzem opiekunem wyklucza samodzielność działania stażysty. Nie są to więc czynności identyczne z podejmowanymi samodzielnie przez lekarza prowadzącego działalność gospodarczą w ramach wolnego zawodu po uzyskaniu prawa do wykonywania zawodu. Podkreślenia wymaga przy tym, że stażysta ma czasowo ograniczone prawo wykonywania zawodu lekarza, bowiem przyznane na czas stażu (art. 5 ust. 7 u.z.l.). Po zakończeniu stażu, a przed uzyskaniem pełnego prawa do wykonywania zawodu, lekarz nie może wykonywać zawodu w żadnej formie. Zgodnie z zamysłem ustawodawcy staż podyplomowy obejmuje doskonalenie umiejętności praktycznych i pogłębianie wiedzy teoretycznej (art. 15 ust. 1 u.z.l.), realizując ustawowo wskazany program (art. 15 ust. 3–5 u.z.l.). W § 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 sierpnia 2001 r. w sprawie specjalizacji lekarzy i stomatologów²³ podkreślono, że specjalizacja ma charakter pogłębiania wiedzy teoretycznej oraz nabywania i doskonalenia umiejętności praktycznych. Celem stażu lekarskiego jest przygotowanie zawodowe osoby posiadającej wykształcenie lekarskie lub dentystryczne do samodzielnego wykonywania zawodu lekarza lub dentysty, zwłaszcza że bez ww. stażu nie można uzyskać prawa wykonywania zawodu. Stąd w zamiarze ustawodawcy umowa o pracę na czas określony jest instrumentem służącym uzyskaniu przez stażystę prawa wykonywania za-

wodu i czynnikiem stabilizującym jego status poprzez zagwarantowanie mu pewności zatrudnienia przez czas trwania stażu. Cel tej umowy jest odmienny od konstrukcji ujętej w art. 22 § 1 k.p., zaś czynności wykonywane podczas stażu nie są tożsame z wykonywanymi podczas samodzielnej praktyki lekarskiej w ramach działalności gospodarczej²⁴. Słusznie przyjęto kierunek wykładni sądowej wskazujący, że sytuacja lekarza podczas stażu jest podobna do sytuacji aplikantów adwokackich i radcowskich podczas szkolenia zawodowego i nabywania uprawnień do samodzielnego wykonywania zawodu.

Kolejną kwestią wskazaną w art. 18a ust. 2 pkt 2 u.s.u.s. i art. 18 ust. 1 u.p.p. jest prowadzenie działalności gospodarczej na rzecz byłego pracodawcy. Nie była ona poruszona w glosowanej uchwale Sądu Najwyższego, lecz wymaga doprecyzowania. W judykaturze pojęcie „były pracodawca” zdefiniowano jako każdego pracodawcę, na rzecz którego praca była wykonywana dotychczas, tj. przed dniem rozpoczęcia prowadzenia działalności, w tym pracodawcę, z którym prowadzący działalność nie rozwiązał umowy o pracę²⁵. Brak jest jednak definicji pracy wykonywanej „na rzecz byłego pracodawcy”. W tym zakresie pomocne może być stanowisko judykatury odnoszące się do „pracy na rzecz pracodawcy”. Jest to praca, której rzeczywistym beneficjentem jest pracodawca, niezależnie od formalnej więzi prawnej łączącej pracownika z osobą trzecią²⁶. Z kolei art. 3 u.p.p. wskazuje, że działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. W doktrynie prawa podniesiono, że działalność wykonywana we własnym imieniu w rozumieniu art. 3 u.p.p. oznacza, że podmiot organizujący działalność gospodarczą czyni to na własną rzecz i pono-

²² Wyrok SN z dnia 7 września 1999 r., I PKN 277/99, LEX nr 44853.

²³ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 sierpnia 2001 r. w sprawie specjalizacji lekarzy i stomatologów (Dz.U. 2001, poz. 905).

²⁴ Wyrok SO w Szczecinie z dnia 15 czerwca 2022 r., VI U 55/22, LEX nr 3418700; wyrok SA w Katowicach z dnia 8 lutego 2018 r., III AUa 1468/17, LEX nr 2463402.

²⁵ Wyrok SO we Wrocławiu z dnia 12 lutego 2014 r., IX U 359/13, LEX nr 2175917.

²⁶ Wyrok SN z dnia 7 lutego 2017 r., II UK 693/15, LEX nr 2238708.

si odpowiedzialność za zobowiązania²⁷. Skoro działalność przedsiębiorcy jest wykonywana na rzecz tego przedsiębiorcy, to nie jest spełniona przesłanka wykonywania działalności gospodarczej „na rzecz byłego pracodawcy”, która uniemożliwia skorzystanie z instytucji wskazanej w art. 18a ust. 1 u.s.u.s. Nie ulega przy tym wątpliwości, że zwrot z art. 18a ust. 2 pkt 2 u.s.u.s. „wykonuje działalność gospodarczą na rzecz byłego pracodawcy” ewidentnie dotyczy sytuacji, gdy osoba zatrudniona u byłego pracodawcy przechodzi na tzw. samozatrudnienie i nadal pracuje „na jego rzecz”. Stąd powyższe sformu-

lowanie należy tłumaczyć jako przeciwdziałanie praktykom tzw. samozatrudnienia, co było *ratio legis* wprowadzenia ww. przepisu.

Podnosząc powyższe, należy w pełni zaaprobować kierunek wykładni wskazany przez Sąd Najwyższy w glosowanej uchwale o sygn. III UZP 9/23, iż przepisy art. 18a u.s.u.s. i art. 18 u.p.p. mają zastosowanie także w przypadku lekarza podejmującego działalność gospodarczą na rzecz byłego pracodawcy, u którego był zatrudniony jako lekarz stażysta w celu przygotowania zawodowego. Nadmienić należy, że uchwała ta ma duże znaczenie praktyczne dla grupy młodych lekarzy zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą na własny rachunek.

²⁷ A. Kruszewski, *Komentarz do art. 3 [w:] Prawo przedsiębiorców. Komentarz*, red. A. Pietrzak, Warszawa 2019, s. 53.

Abstract

The right to a preferential social insurance rate for a doctor – commentary on the resolution of 7 judges of the Supreme Court of 9 April 2024, III UZP 9/23

Keywords: trainee physician; Social Insurance Institution; medical trainee; preferential insurance premium; Article 18a of the Act on the Social Insurance System; Article 18 of the Entrepreneurs' Law

The author presents a position approving the theses indicated in the resolution of the Supreme Court of 9 April 2024 (III UZP 9/23), according to which a doctor undertaking business activity, when performing it on behalf of a former employer, with whom he was employed under an employment contract as a trainee physician, cannot be excluded from the application of preferential ZUS insurance rules. By presenting the factual situation and the thesis and justification of the above-mentioned resolution, the author also presents additional arguments in favour of adopting the position expressed by the Supreme Court.

Bibliografia

Literatura

Prawo przedsiębiorców. Komentarz, red. A. Pietrzak, Warszawa 2019.
Świątek-Rudoman J., *Prawo do preferencyjnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne adwokata rozpoczynającego działalność gospodarczą. Glosa do uchwały SN z dnia 10 kwietnia 2013, II UZP 2/13*, „Gdańskie Studia Prawnicze-Przegląd Orzecznictwa” 2013 nr 4.

Akty prawne

Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentyisty (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1287 ze zm.).
Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1230).
Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz.U. 2023, poz. 221).

Ustawa z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2005, nr 150, poz. 1248).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lutego 2023 r. w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. 2023, poz. 377).

Projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie innych ustaw, Sejm IV kadencji, druk nr 3684.

Projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie innych ustaw, Sejm IV kadencji, druk nr 4095.

Orzecznictwo

Wyrok SN z dnia 7 września 1999 r., I PKN 277/99, LEX nr 44853.

Uchwała SN z dnia 27 kwietnia 2003 r., III CZP 8/03, LEX nr 77172.

Wyrok SN z dnia 6 września 2005 r., I PK 5/05, LEX nr 196488.

Wyrok SN z dnia 23 marca 2010 r., I UK 323/09, LEX nr 585735.

Wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2011 r., I PK 232/10, LEX nr 1165751.

Uchwała SN z dnia 12 lutego 2013 r. II UK 184/12, LEX nr 1400092.

Uchwała SN z dnia 10 kwietnia 2013 r., II UZP 2/13, LEX nr 1294500.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 17 maja 2013 r., III AUa 1273/12, LEX nr 1327509.

Wyrok SO we Wrocławiu z dnia 12 lutego 2014 r., IX U 359/13, LEX nr 2175917.

Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 30 września 2014 r., III AUa 602/14, LEX nr 1953217.

Wyrok SN z dnia 7 lutego 2017 r., II UK 693/15, LEX nr 2238708.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 8 lutego 2018 r., III AUa 1468/17, LEX nr 2463402.

Wyrok SN z dnia 11 lutego 2021 r., I USKP 18/21, Lex nr 3152895.

Wyrok SA w Lublinie z dnia 14 lipca 2021 r., III AUa 196/21, LEX nr 3207311.

Wyrok SN z dnia 26 maja 2021 r., II USKP 45/21, LEX nr 3220043.

Wyrok SO w Szczecinie z dnia 15 czerwca 2022 r., VI U 55/22, LEX nr 3418700.